

CATALANA

REVISTA

Any V

Barcelona 30 de Setembre de 1922

Núm. 127

LO DRET MAJOR

La defensa de la llengua tingué un gran adalit ultimament en la persona d'En Lleó Daudet, diputat per París, qui'n parlà en un discurs al Congrés de França en termes que volèm fer conèixer als nostres lectors, traduhintne aquest fragment:

M. LLEÓ DAUDET.—Quan se parla de la literatura francesa, sempre's parla de la literatura francesa en llengua corrent, que es senzillament la llengua d'oïl. Y no s'ha d'oblidar que hi hà un'altra literatura francesa, qu'es la literatura en llengua d'oc.

No s'ha d'oblidar tampoch que hi hà hagut, fins al Renaxement y a partir del Renaxement, una forta literatura francesa en llatí. M. Herriot ens deya l'altre dia: «Sí, hi hà una literatura francesa en llatí, però cada dia més la literatura francesa propiament dita ha procurat desferse d'aquexa literatura francesa en llatí.»

Axò es exacte; però axò no suprimeix pas la literatura francesa en llatí, que'ns cal conèixer; y, sobretot, axò no suprimeix pas la literatura en llengua d'oc, qu'es una de les nostres riqueses nacionals. Es un fet que, apart de la poesia dels trobadors, al sigle dinou aquesta literatura provençal que, fins ara, desgraciadament no ha sigut gayre estudiada sinó fòra de França, ha donat autors, al meu entendre, de primer ordre.

M. HERRIOT.—Mistral es tan gran com Virgili. (*Mòlt bèl Mòlt bèl*)

M. LLEÓ DAUDET.—Ho dièu ab tota justícia, mon car colega.

Lo poeta Aubanel es comparable a Catullus y superior a Enrich Heine. En un home com Roumanille tenui un dels dóns de la terra com no'n trobarieu sinó en els *Fabliaux*.

M. X. VALLAT.—Roumanille es el millor *conteur* francès.

M. JORDI LEYGUES.—No us descuydèu Jasmin. (*Mòlt bèl Mòlt bèl*)

M. LLEÓ DAUDET.—Oh! y n'hi hà molts altres encara.

M. RAYNALDY.—Y Mossèn Bessou!

LO PRESIDENT.—Senyors, acabèu aquexes interrupcions, que molesten al orador.

M. LLEÓ DAUDET.—No'm molesten gens, senyor President. Axò no es pas un discurs; es una conversació ab els meus colegues, en la que cada hù hi diu sa manera de veure. (*Mòlt bè! Mòlt bè!*)

Deya jo que calia no descuydar les nostres riqueses. Per xò, es necessari que la llengua llatina conservi una gran part en la ensenyança, (*Mòlt bè! Mòlt bè!*) no solament ab respecte als nostres estudis, sinó també al nostre ennobliment y al nostre gust: tres coses qu'han d'anar plegades.

Lo sosteniment d'una literatura com la nostra de llengua d'oc me sembla indispensable. Y fóra mòlt de desitjar la institució d'una ensenyança bilingüe a les escoles del Migdia y a les provincies al dessota de la Loira. Axò, ¿a quí pot molestar? D'aquelles velles histories de separatisme no se'n parla més, me penso, després de la guerra del 1914.

Jo havia vist alguna vegada En Mistral inquietarse d'aquesta tesis del separatisme y indignarse. Jo l'havia sentit dir: «Axò no té sentit! Vós conexèu la bella fòrmula: Estimo'l meu poble més que'l teu poble, ma provincia més que ta provia, la França sobre tot!...» Aquesta era la gran fòrmula del felibrigé. (*Aplaudiments.*)

Pel demés, escoltèu aquesta fòrmula donada—jo no us ho puch pas cantar a la tribuna (*Somriures*)—en la cançó famosa d'En Mistral:

Nautre, en plen jour
voulèn parla toujour
la lengo dóu Miejour.
Vaqui lou felibrigel
Nautre, en plen jour
voulèn parla toujour
la lengo dóu Miejour,
qu'aco's lou dre majour!

(*Aplaudiments.*)

Axò es, realment, un dret major: l'home té'l dret de parlar la seva llengua, y axò es una gran cosa per la seva formació intelectual. (*Aplaudiments.*)

.....

L'IBRAHIM

No més per etzar havia de venir a parar un goç a casa nostra; ni'l pare ni la mare podien sofrir besties de cap mena ni ningú més de casa les trobava en falta. L'Ibrahim va ésser acceptat, no pas sollicitat, per qu'era com una dextera del senyor rector, que li va fer la vida molts anys y no trobà convenient endúrsel quan abandonà aquesta parroquia de resultes d'haverli fet la reyna la mercè de nomenarlo canonge de la Sèu d'Urgell.

Mossèn Andréu al desferse del goç, qu'havia estat força temps son fidel company, no l'havia de plantar al mig del carrer ni confiarlo segons a quines mans; el pare, com a persona de confiança, era l'únich qu'en concepte del amic rector el pendria de grat y no li faria cap mal tracte. Val a dir que l'Ibrahim no era un goç qualsevol, dels que per manca de criança ò per natural revés se fan aborrir de la gent y a cada punt donen motius de quexa, sinó al contrari: era pacífich, carinyós, gens baladrer ni mossegayre, y la quitxalla del carrer li anava al darrera y jugava ab ell y li feya tots els vituperis, qu'ell suportava ab gran resignació y com si estés content y tot de poder intervenir en les faccies d'aquella colla de butxinets; tothom el cridava, tothom l'afalagava y ell corresponia a les festes del un y del altre arrambantshi y provant d'enfilàrseli al damunt ò lleparli les mans amorosament.

* * *

Hi havia una persona al meu carrer, una sola, que no va ésser may ben vista per l'Ibrahim, y era la *Rossa*, que li deyen, una xicota vermella com una cirera, que la carnicera del cantó havia tret de la borderia per a afillàrsela y ferla anar maca. Si algun cop la *Rossa* intentava acostarse al Ibrahim, talment semblava que'l pobre goç li volia donar a entendre que no era per a ell persona grata y se n'apartava com d'una mala cosa; fos que la vegés massa mudada, ab flochs y llaços virolats, y li sentís potser la fortor marejadora del oli dels cabells, fos per un'altra causa, que s'ha de creure que sí, encara que sembli un misteri, el cas es que l'Ibrahim no la podia sofrir, y axò ho dich no més per a que's compregui qu'aquell goç devia ésser molt fi de nas. Per qu'un dia, temps a venir, la rossa va exir de casa seva molt mudada, com solia cada festa, y's va fer de nit sense qu'ella tornés y'ls carnicers ne van

passar molta ansia, y aquesta es l'hora qu'encara ha de tornar. Després se va descobrir qu'uns diners y unes joyes s'havien fos igual que la xicota, y la justícia posanthi tota la diligència va olorar el rastre de la fugitiva, qu'havia anat a parar a un lloch que ni may que'l sapiguessim, y fou treball perdut tot lo que's féu per a tornar a bon camí aquella ovella esgarriada.

* * *

Ab totes les altres persones del vehinat l'Ibrahim hi estava en bones relacions. A casa molt aviat la bestiola va ésser, nó ja tolerada, sinó estimada de debò, y tant per la part dels grans com pel que toca a la maynada's pot dir que totes les festes eren per a ell y sempre un ò altre'l tenia entre mans.

Però esdevingué qu'una tarda, y aquí's comença la tragedia, la mare ja endreçada donava'ls últims retochs a la feyna d'empolaynarme com en les grans solemnitats; haviem d'anar a Barcelona per una pila d'afers que no cal retreure; jo ab la mica d'encongiment que'm donava l'anar mudat y la frisança extranya que despertava en mi aquella sortida,—esdeveniment que prenía tota sa importància de la raresa en produhirse,—no sabia'l què'm passava ni'l què'm feya, y esquivava ab reganys el pobre Ibrahim que tot era posarme les potes al damunt en senyal d'adhessió, fentme de passada la mala obra de matxucarme la roba y dexarhi la marca d'afectuosas manifestacions que per primer cop jo trobava sobrereres y un si es no es impertinents. Me vaig veure obligat a donarli al goç més d'una patcada y alguna puntada de peu y tot per a què'm dexés en pau ab el meu vestit de les festes y ab la meua formalitat de noy qu'a certes hores vol fer una mica'l paper d'home gran.

Y ja som al punt de marxar; ja sortim de casa; anava jo tot apersonat frech a frech de les faldilles de la mare. No arribavem al cap del carrer qu'ella no hagués de plantarse a renyar al Ibrahim per qu'ens venia al darrera ab la pretensió d'acompanyarnos, y no hi valia'l signarli que's retirés ni'l cridarli «màrxa a casa»; el goç s'havia posat al cap venir ab nosaltres. La mare que sí, aleshores va treure'l sant Cristó gors.

—Si no fas marxar aquesta bestia—me digué—ens haurèm de quedar a casa; a Barcelona no hi podem anar tan ben acompanyats.—

No cal dir si me'n va fer d'efecte aquella observació; ni

sòrt ni peresós, crido l'Ibrahim ab to manayre, li senyalo'l camí de casa ab una estirada de braç y'm quedo mirant de fit a fit el goç ab posat d'home resolut. L'Ibrahim no avençà una passa més y alçà'l cap ab ayre d'interrogació; nosaltres repren-guerem la marxa, però tantost anavem a tombar la cantonada, la bestiola creyentnos distrets, tau-tau, pausadament seguí les nostres petjades com si rès li haguessin manat, al contrari. Jo no havia d'abandonar el propòsit d'exir ab la meva; crido fort, menaçant, m'ajupo simulant que collia una pedra, alço'l braç; l'Ibrahim s'esporgueix, gira cua y camina tot moix, gayrebé amorrat a terra, en direcció de casa. Marxèm altre cop y un troç enllà pego una ullada arrera; ja hi tornèm a ser; el goç vol posar a prova la nostra paciència, torna a seguir, y cal que jo me n'hi vaja de dret, li pegui una coça, l'acompanyi a casa, el faci entrar a força de reganys y ajusti bé la porta al anarmen. Aleshores sí que tenia'l plet guanyat.

* * *

Retornat a casa qu'era ja molt vespre, primer que desmu-darme, primer y tot que cridar el «bona nit» d'obligació, vaig fer un xiulet com solia per a reclamar la llesta comparecencia del Ibrahim; a casa hi regnava un silenci alarman, y axò que eren a dins els meus germans, tan belluguets y cridaners que la mare's quexava sempre de que no's podien aguantar pel cap ni pels peus. Me vaig ficar a la cuyna, haventme semblat sentir en aquell indret com un xiu-xiu, y just: tota la germandat s'estava allí quietona com si vetllés el són del goç, que s'havia posat molt arrupit en un reconet de la llar ab el cap mig amagat entre les potes del davant, talment com si volgués lliurar-se de la molestia de sentir y de veure les coses que passaven al seu entorn.

—¡Ibrahim!—vaig fer jo cridant fort.—Estèm molt enso-pits.—

El goç va bellugarse peresosament y m'adreçà una mirada tota tristoya que m'arribà a l'ànima. Vaig intentar fer moure al pobre animaló, provant d'axeribirlo, però fou debades; la bestia estava evidentment força malalta y no tenia humor per a correspondre als meus afalachs. ¿Què tindria? ¿Què li hauria passat qu'en tan poques hores s'hagués emmalaltit d'aquella manera? El cor me deya que'l meu comiat tan poch

amistós ne tenia bona part de culpa y axò'm va afligir. La mare va comparèxer a pendre part en aquella junta de menors, y mig acusatme d'haverne fet potser un xich massa al imposar obediencia al goç, pronosticà que tot plegat no fóra res y que'l mal passaria després d'una bona dormida. Quan el pare va entrar a casa'm mancà temps per a innovarli'l cas tristíssim de la malaltia del Ibrahim; al séu entendre tampoch n'hi havia per a alarmarse: «era una aviciadura del Ibrahim, avesat qu'estava a que'l tractessin ab massa compliments.» Aquell vespre la bestia no va voler tastar res; no era pas que no ho haguessim provat tot.

—Dexèulo estar,—va fer la mare.—Si no té gana, no cal que'l preguem; demà serà un altre dia.

—Si Deu vol,—vaig afegir, y de segur que no havia dit may ab tant de fervor semblants paraules.

* * *

Com que s'havien passat dos ò tres dies, potser més y tot, y l'Ibrahim no's movia del séu reconet ni tenia traça d'anirmarse, el pare va cridar al carnicer, qu'era home un xich entès en mals de besties, perque de jove havia estat pastor y era pràctic en curar ossos trencats y conexia la virtut de moltes herbes; el bon home va pegar una ullada al goç malalt, el va registrar pacientment, y si serà axò, si serà allò, no'n va treure l'entrellat; y tot dihentne una de freda y una de calenta, ens va venir a dir que si li entrava la gana prou que menjaría, y que sinó era un cas perdut.

Com axí va resultar: el pobre Ibrahim va arribar al punt de no obrir per res els ulls, si'l cridaven no'n feya cas, en aquella boca no hi va entrar gracia de Deu, y's va anar aguantant estirat en aquell jaç qu'ell se va triar, y al cap d'avall va fer una mort com un pollet, sense fer cap extremitut ni sentirseli'l més lleu gemech.

A casa nostra, per a mi sobre tot, pot ben dirse que fou aquell un dia de dol, tant era lo que la bestia's feya estimar.

La carnicera, al saber la fi tràgica del goç, qu'ella lligava, naturalment, ab el desayre que li havien donat les persones de quina estimació més se refiava, va assegurar, y ho repetí cent cops, que «diguessin el que volguessin, ella havia ben vist que l'Ibrahim era molt més persona que la *Rossa*.»

JACINTO LAPORTA

DE FONTFRESCA DE BAIX, DE FONTFRESCA DE
DALT Y DE MAS-GUILLER, JUNT AB ALGUNES
ALTRES REFERENCIES Y ENTRESSENYES (*)

A voltes, a més de la gernació que s'ha posat de manifest en el capítol precedent, ò a despit de la basardosa solitud de que s'hi ha fet mèrit, veurieu, a l'estació de Sant Miquel, una tartana ab la seva corresponent cavalleria y ab son no menys corresponent tartaner.

El vehícol es, — no'n pot ser d'altre, — la tartana de Màs-Guiller; la cavalleria es y respon al nom de *Tordilla*; y'l tartaner, home simpatiquíssim y d'una garola inetruncable, se us presentaria, en el acte, com a *un servidor de vostès y Matias, per lo que a bé tinguin*.

Ell, — En Matias, — si pugèu a la tartana y li fèu cara de cavers, serà qui us tregui de dubtes abans de vosaltres formularlos.

--Vostè, axinses qu'ha baxat, dèu haver pensat que, per haverhi tants de rètols a l'estació, hi havia mólt poques cases a la vista, ¿no fa?...—

Y sens esperar a que li confirmèu la sospita, ja us donarà l'explicació del cas.

—*Sant Miquel*, no es Sant Miquel, ¿m'entén?... Vull dir que no es cap poble. Són unes quantes cases, escampades si n'hi hà, que cauen al darrera d'aquesta montanya y que des d'aquí no's veuen. Però, formen municipi y tot, ¿sab?... Y com que la estació es en terme de Sant Miquel, per xò'l primer rètol de la lletania canta *Sant Miquel*... Vethoaquí. Y lo bo del cas es que sembla que'ls de Sant Miquel haurien de celebrar la festa major per Sant Miquel, ¿no fa? Donchs, nó senyor; la celebren per Sant Martí. N'hi hà que diuen qu'axò pervé de que'ls pagesos de L'Afrau, entre un sant que'ls *quita* el berenar, (car ja sabrà vostè que'l *ditxo* canta que *per Sant Miquel, la berenada se'n puja al cel*,) y un sant que dóna mitja capa als pobres, s'estimen més al sant que dóna qu'al que pren, per patró que sia. *La Vespa* es un caseriu, un barri que hi hà ací baix, a sota mateix de l'estació, afilerat de llarch a llarch entre'l terraplè de la via y la riera... Quan ve un ayguat, l'aygua'ls hi entra per les finestres dels pisos, pobrichs!... Més de quatre y més de cinch en coneix jo qu'han hagut d'enfilarse a les teulades y esperar a que'ls pesquessin, ab cordes, des de

(*) Vègis CATALANA, número 101. (Vol. V., pàg. 371.)

dalt!... ¡No se'n rigui, nól!... Tant es axís qu'al cap-de-vall del poble hi hà una casa, més amorrada a l'aygua que les altres, que'n diuen, de motiu, a *Cà'n Pexet*. L'amo qu'era estat s'hi va trobar ¡tres vegades! en que varen haverlo de pescar! Y d'axò va escaures que li diguessin *En Pexet*. Crègui, senyor, que, són uns passos, aquestos, més bons de contar que no pas de trobarshi... ¡També es municipi, La Vespa, ja ho crechl!... ¡Y un Secretari ben murriot que tenen!... ¿Veu?... Al cap d'avall de La Vespa, ve'l pont... Desseguida hi passarèm... ¡El Pont de La Vespa!... ¡Un galan pont!... Diu que'l va fer *el romà*, aquest pont... ¡Bé n'ha aguantat d'ayguats y rierades, vatúa'l món dolent!... Ara, a l'altra banda de pont ja ve Fontfresca... ¿No hi ha estat may vostè?... ¿Nó?... ¡Bon país!... ¡Bones aygües, més que no pas bon vil... Com qu'es tan fredot axò, la vinya no dóna, ni val pas una galan cosa... ¡De senyors, al estiu, si n'hi vénen! Y que,—jo no sé què ho fa,—tots se'n van agradats... ¿Veu? Aquí fem la festa major per Sant Roch. Sinó que'l sant, fòra dels ceremonials de la parroquia, no'l celebrèm gran cosa. Celebrèm més *el goç*, qu'es al endemà. ¡Aquell dia sí, vatúa'l món dolent! ¡Tall del bo y mam del mellor, mala negada faci! ¡Un dia es un dia y per un dia no's mira prim!... ¡Prou queda més satisfet el goç que no pas el Sant! Donchs,... Veu?... El poble en sí no compon gran cosa: es un carrer llarch y estret com una beta *siuillana* ab unes xiques de placeta al mig, ab la Parroquia y Cà'la Vila, encaxonat entre la verneda de la riera y la cuneta del camí ral. També es ajuntament, no cal dirho!... Sense comptarhi les de canti, hi hà a frech de setcentes ànimes, y rector y vicari que no sé si s'hi han de computar... ¡Es a dir, *vicari*! ¡Dich malament! *Dos*, vicaris: el de *Baix* y'l de *Dalt*... Perque Fontfresca, el poble, es lo que se'n diu *Fontfresca de Baix*, y, despreses, hi hà *Fontfresca de Dalt* qu'es una iglesia vella-vella encimbellada a dalt d'una montanya més rosta que les anques del dimoni, y quinze ò setze casotes de pagès entafurades per aqueills móns de Deu de L'Afrau... ¡Oh!, y, ara que dich: a Fontfresca de Dalt hi hà un Sant Cristó molt *cayo*, que la gent li té una galan devoció y estich que fa miracles y tot, y una Mare de Deu de l'Alegría, que la tenen a fòra, a la paret que dóna a la sagrera, que ¡crègui que sí que fa partir de riure de lo mal galibada qu'es y de com va vestida! ¡Ja du'l nom ben ensopegat, en bona refèl!... Jo compto qu'encara hi va més

gent per a riure ab la Mare de Deu que no pas per a encomanar-se al Sant Cristó... Val a dir per xò que també n'hi va molta per mor d'uns conills de bosch y uns pollastres de corral que sab fer la majordona,—si's tracta de gent com cal y que dixin per *cera*,—que tenen una brava anomenada. ¡Crègui que se'n lleparia'ls llambrochs!... ¡Y quina vista, un cop allà!... No té sinó un mal, allò: que'l camí es més per a cabres que no pas per a presones com ara nosaltres, mal m'està'l dirho!... ¡Veu? Es allà dalt... Nosaltres no haurèm pas de partir tant... Màs-Guiller,—que ve a caure a meytat de camí dels dos *Fontfrescus*,—¡crègui que li agradarà qui-sab-lo!... Al bell mig del bosch... Unes pinedes y uns alzinars que donen gloria... Voltat de fonts... Un'aygua que ¡ja'n pot beure tanta que vulgui, car no perilla pas de ferli mal!... Tenim Casino... Pista de patinar... *Tennis*... *Lagu*, o sia una bassa gran ab oques blanques.. Capella, ab missa per frare de Vich cada festa de guardar, pagant sis rals per familia... Banys... Camp de futbol... Trapecis, anelles, paraleles... Pianola... Gas *acetilenu*... y, — axò es lo únich dolent, — ¡una mala niçaga de mosquits que semblen vedelles ab ales!... ¡Ja veurà, ja veurà quin jovent més de la gresca!... Ja veurà quin presonal més ben enraonat!... ¡Ja m'ho sabrà dir!... Cada dia fan una excursió a una banda diferenta: avuy al *Avencó*, demà a *El Purgatori*; un dia al *Puig del Cerdà*, un altre al *Pich de Tallavert*; ara qu'a Fontfresca de Dalt y a Vila d'Or, desprenses qu'a Valldenèu ò a la *Font de la Rata*... ¡En fi: demànil!... ¡Ah! Y si percances vostè tingués *fació* a anar a *caçar* bolets, no trobarà pas enlloch del món un rovelló més gustós y tant de confiança com el rovelló de Màs-Guiller... Y, cada dissabte, — quan arriben els senyors de Barcelona que venen a passarhi la festa, — ¡sarau ò gresca, ja se sab! Dissabte passat va pujar *El Rey de la Maquia* a fer jòchs de mans; ara fa dues setmanes varen venir *Fritz* y *Gratchen*... Ell l'adormia a n'ella, y ella t'endevinava tot lo que hi hà per a endevinar... ¡Fins els botons dels calçotets, t'endevinava! Aquesta setmana no sabèm si pujarà un guitarrista ò *El Caballero Gurt*... També hi tenim alguns malalts, ¡pobrichs!... Aquestos sí que no vénen pas per la xerinola... Aquestos venen per mor del *crimen*, car diuen que, per als pulmons, no n'hi hà d'altre de mellor, fòra la Suissa, que'l de Màs-Guiller...—

Axò es lo qu'us dirà'l bo d'En Matías...

Jo ho trobo tot tant en el séu punt, que no hi trech ni afegexo ni una coma.

Tot lo essencial al nostre objecte hi es comprès... Jo no hi sabria afegir més que coses accidentals y superflues.

Confessant, donchs, qu'allà ahont ens dirigim es, cabalment, a Màs-Guiller y observant que de la Estació de Sant Miquel a tal punt hi han uns vint minuts de tartana; fent constar qu'aquesta es baxa de rodes y estreta de *vares* y la *Tordilla* es alta y ample de caderes, y protestant, ab l'energia qu'es del cas, de que, al trotar, alzini la cúa com un plomall y us faci, de present, a dins de la tartana—«i no us ho fa a la falda,—com a cosa de mitja cabaçada de... catifa, no hi hà rès més, rès més a dir que no tinga espera per a ser dit en son lloch oportú y en un altre capítol.

EDUART GIRBAL JAUME

EXTASI

A la meva mare.

*Canta l'Amor. Llenteja la lluna.
El blau mantell es de perles semblat:
silenci breu vé a portar la nit bruna;
la terra dorm y Natura ha callat.*

*L'atzur immens ab sa vesta d'estrelles,
broda'ls séus raigs qu'espargella rihent:
y com perfums siderals de poncelles,
d'un bell jardí se'n corona l'Orient.*

*Divines flors que l'aurora rumbeja,
quan ensementa de llums l'Infinit:
llàgrimes són d'un estel qui perleja,
com la rosada que'l sol ha ferit.*

.....

*Sovint, sovint lo meu cor s'extasia;
mira la terra per dol y menyspreu;
y es allavors quan a l'ànima mia
rublert d'amor li ha parlat el bon Deu.*

JOAN FIGOLS Y PUJOLA

LA HONRADESA Y LA BONDAT DELS ESTATS UNITS (1)

Veus aquí una cosa d'aquelles terres d'Amèrica que no l'hiaviem imaginada may, una cosa que no es res més que una gran virtut, virtut de les grosses y que posa en lloch preeminent als fills de Nort Amèrica, ja que segurament no's trobarà en gayres llocs de la terra tan intensament y tan extensament desenvolupada com als Estats Units.

Es clar que no podem negar que en los països meridionals també's dona'l cas de gent que té una ampla confiança y que vessa de bona fè en tots los actes de la seva vida; però hem de confessar que aquests casos no són la generalitat, que la bondat, la honradesa, la bona fe, en general, dexe'n molt que desitjar.

Serà si's vol que som més vells ò que som més pobres com alguns afirmen, y potser ab una experiència potser rutinaria ò aviciada, ja per educació defectuosa ò per instint, ja per influència d'aquella ciencia popular que's condensa en les dites y refrans, aforismes y adagis (molt sovint perjudicials), que solen tenir tots els pobles; el fet es que vivim los europeus més recelosos y anèm més ab un jay! al cor per los danys que puguen esdevenirnos en les persones y'ls béns propis, per l'acció, que judiquèm, per instint, mal sana, dels nostres convehins ò de gents forasteres.

Sia com sia y pagant tribut a la realitat que s'imposa, hem de declarar que es tan gran lo respecte que la població de Nort Amèrica té pels béns y les coses agenes, es tan marcat aquest respecte, tan general, que sobta al foraster que per primera vegada visita aquelles terres, encantantlo, subjugantlo tant hermosa manera de obrar.

Es aquest, un fet que fins se fa difícil de demostrar, per que viu més en la essència qu'en la materialitat del mateix. Allà se creu més en la bondat de la gent y pot aplicarshi aquella dita nostra de que *qui mal no fa mal no pensa*.

Donchs, bé; com que allà a ningú se li acut la idea d'apropiarse una carta ò paquet postal (el corrèu dels Estats Units realisa tots els serveys que aquí Catalunya fan els recaders), d'una carta ò paquet postal, repetim, que no sia séu, axò es, que estigui destinat a un'altra persona, poden dexarse aquestes coses, tant en despoblat com a les grans ciutats, en

(1) D'un llibre de memories inèdit.

llochs ja previament escullits perque'ls recullin els interessats ò'ls carters, segons vagin ò vinguin, ab tota seguretat, en la confiança completa, absoluta, de que cap persona ha de tocarne cap. Sí,—dirèm contestant a observacions que veyèm sortir a flor de llabi del llegidor,—sí, ja hi són unes caxes metàliques hont s'hi deposita la tal correspondencia; però generalment no's preocupen de tancarles ò està espatllada la tapadora ò resulten insuficients de cabuda per los plechs que s'hi acumulen en certs dies ò temporades, y, allavors, sense preocupacions ni angunies de cap mena, se dexe la carta ò paquet al peu del suport ò columna que aguanta la caxa metàlica, y damunt d'aquella primera hi van dexant les seves respectives tots los que allà acuden a dipositar els séus envios, tots els que's dirigexen a aquell lloch de corrèus..... que respecta tothom.

Altra manifestació de la bondat dels naturals d'aquells païssos es l'horror que's té generalment a la mentida. L'home mentider no potser honrat, diuen, y hem de confessar que s'acosten molt a la rahó. Es tant el respecte que tenen a la veritat que s'arriba a perdonar una falta, fins de les que toquen a l'honra, si aquesta es confessada espontaniament...

¿Còm podria ser que'ls jutges de pau tinguessin allà les facultats que tenen, si'ls homes elegits per aquells càrrechs no estessin voltats d'una auriola de bondat, de honradesa, de bona fè, que vol dir justícia, seny, amor?

Podrà aquella societat discutir un centau, se desfarà en arguments per defensar lo que ella considera el séu negoci; però una vegada fet un tracte, es allò una escriptura. Se consideraria una falta imperdonable lo rompiment de lo convingut. ¿Vé d'aquesta habitut lo gran respecte a la llei qu'allà s'observa ò es aquella costum lo qu'es fill del respecte a la llei?

No hem pas de concretarnos a lo que més ò menys se troba influenciat pel diner que de tal modo domina a aquell poble, per demostrar la bondat y la honradesa dels séus fills, sinó que fins en cosetes que apar que no tenen importancia se veu sobrexir aquella virtut. No hem de fer més que fixarnoshi y fins sense mourens d'una urb com Nova York, hont diria un hom que's viu sense sentiments, que tot es fret, axut, sense afectes.

Pels carrers d'aquella gran ciutat us trobèu ab pardals

que baixen a les aceres, per les clarianes que hi dexe'n els vianants que les recorren seguidament, a recullir granes diverses y molles de pa, y ningú'ls molesta. També en algunes places s'hi veuen coloms picotejant ab gran tranquil·litat que demostra'l respecte que'ls hi té'l públich. Y fins els esquirols, que als Estats Units són unes bestioletes mólt simpàtiques y mólt abundants, són respectats pel públich casi podèm dir d'una faysó absoluta, no sols als parchs dels interiors de les ciutats, sinó pels boscos, fins al punt de poder contemplar al gran Park Central de la ciutat de Nova York, com anaven a recullir les viandes de les mans de les criatures que, rioleres y confiades, les hi allargaven, enfilantse després, lleugers com ells sols, als cims més alts dels arbres, produhint ab les seves cabrioles la rialla d'aquells infants que'ls consideren com els seus millors amichs.

Totes aquestes manifestacions de bondat, d'afecte, d'amor, que ja's troben y's senten durant els primers anys, s'encomanen de pares a fills y s'arrelen de tal manera a mida que'l temps passa al cor d'aquells habitants, que nosaltres creyèm ben bé que potser tenen son llevat, lo seu iniciament en els primers anys de la infantesa, els actes realitzats més tart pels mólt benefactors que honren als Estats Units, per aquells meritíssims fundadors d'institucions culturals, d'estudi, de beneficencia, d'educació ciutadana, aquells donadors magnànims de les seves possessions y fortunes perquè's convertixin y'ls gastin respectivament en centres d'ensenyança, en parchs, en Museus, en biblioteques, en una paraula, en obres útils a la humanitat.

Sempre més recordarèm, el veyèm mentalment en aquests moments ab veritable emoció, el somriure d'una bona senyora (a l'hora present ja en la pau del Senyor) que va honrar-nos un dia fentnos seure a la seva taula en sa casa payral de Waltham (Massachusetts), aquell somriure tot ple de bondat y d'honradesa que brollava natural y sense afectació del seu sér bo, senzillament bo y honrat.

Aquella natural bonhomia va revelarsens al primer Deu vos guart y va seguir mostrantse en sa mirada, tranquila y serena, en ses paraules suaus y dolces, d'una placidesa y d'una tendresa que sols pot emanar d'una consciència tranquila, d'un'ànima pura y selecta, vinguda al món per sembrarhi'l bé, escampant a dolls la bondat y l'amor al pròxim.

Després, recorrent aquella sumtuosa y apacible finca que hostatjava a tan bondadosa y noble dama, vam sapiguer que aquelles grans quadres, nètes, pulides, alegres y higièniques que s'alcen a uns dos ò tres cents metres de la casa payral y que poden ben anomenarse palaus de les dues centes y pico de vaques lleteres que les ocupen, no foren construhides per altra cosa que per arribar a conseguir la producció d'una llet sana y rica que's destina als asils y als hospitals a preu de cost...

L'innata bondat del Nort Amèrica els emmena naturalment, sense esforç, al cultiu intèns més agradable per ells, de les bones obres, y axí pot veures com la senyora que, ab sa bondat va donar lloch a les presents ratlles, se preocupava, ademés, de la cultura en general, y fins de la distracció dels fills del poble, facilitant la visita dels alumnes de les escoles al laberinte que'ls séus antepassats alçaren al peu de la seva casa, devenint axí, al impuls del séu cor bondadós, fomentadora de salut, d'ilustració y d'alegria tot a l'hora, d'aquella salut, d'aquella ilustració y d'aquella alegria, que són els tresors més preuats de que pot disfrutar el gènere humà sobre la terra.

Diguèmhho una vegada més: la bondat y l'honradesa dels Estats Units, són unes de les més preuades joyes d'aquelles terres, honra indiscutible dels séus fills. Davant d'elles hem de descobrirnos.

JOSEPH ALEMANY Y BORRÀS

NOCTURN

*Dins del bosch ombriu
ran de la roureda
un estany d'argent
ses entranyes besa.
Vora del estany
canten les reynetes,
croen els gripaus
la cançó més tètrica,
la cançó vespral
de trista cadencia.*

Dins del bosh ombriu

*saturat d'essències
ahuca'l muçol,
xiula la xibeca,
l'enganya-pastors
frisa y botxineja
y'ls esguarts del duch
fosforents brillegen
fins que'ls dits rosats
de l'Aurora esplèndida
com miracle d'or
el blau cel teclegen.*

J. NOVELLAS DE MOLINS

EL NÚVOL HEROYCH

De «Visions al camp».

Matí estival, passejant per les prades. Un poch de ventijol esbulla la cabellera blonda de l'aurora; aquesta, al sentirse'l dolç pessigolleig dels rulls sobre la carn iborina y rosada del coll, esclata en un riure esplèndit de gran delectança. El cel es un safir immèns, puríssim. A la terra hi regna encara'l repòs. Fins a mitja nit ha roinejat; per çò, ara, l'alegría que ja s'endevina damunt cada cosa es més gentil que no haguera sigut si la nit tota s'hagués descapdellat serena; ara es una alegría clara, transparenta, viva, suau, fina, franca, tendroya, una alegría qu'anirà crexent poch a poch, acompassadament, y qu'al rebre'ls primers besos del sol esdevindrà magnífica, bellament revolta. Les montanyes posen la nota més amable en el paisatge, la dolcesa mística de llurs mirades corprèn ben prest, se'ns mostren com unes ametistes colossals, d'un morat sà, tranquil en les falde, esblaymat, quasi blau, en les puntes. Bo y resseguintles, mos ulls són placevolament sorpresos. ¡Flor de maravella!... Allà part de ponent, dalt la cima més alta, sota'ls arbres que s'hi eleven ufanosos hi oviro un núvol petit, petit, ben sol, blanch, xiroy, molt sugestiu. Jo qu'estimo ferventment els núvols petits, els núvols de neu, colomets incansables qu'alegren l'espai ab llurs suaus y belles volades, tant se val, m'aturo y'm poso a contemplarlo. A primer cop d'ull diries qu'es un pomellich de satalia ò un floc de llana qu'alguna remada, pasturant, hi hagués dextat; però, després d'observarlo ab atenció, se veu que camina molt blanament, descapdellant un camí horisontal, sempre sota'ls arbres, sovint s'atura vacilant, com un nin que volgués fer una malifeta y temés ésser vist d'algú. Arriba al cayre de la cima, a la boca del cingle. ¡Moment d'espectació...! Jo penso: ara recularà bosch endins, car tan petit no haurà valor per fugir. Mes ay, còm m'equivocava!—De sobte ha desplegat el vol y mirèulo com puja amunt, amunt, ardit com un aucell selvatge... De moment jo he sigut punyit d'angunia, d'aquella angunia que se sent al trobarse davant d'un infant qui es greu en perill y no's pot anar en son aussili, però, n'he vingut gorit prest al vèurel solcar, segur y gloriós, les aygues cefirines del cel. Ara, mirèu com avança ràpit, engrandint cada volta més y més els archs de son vol, avança camí de llevant, sense vacilacions de cap mena, no l'esglaya, nó, la solitut que

l'envolta, ni se'n dona compte, diríes que gronxola un anhel que'l tortura mólt fortament; mirèu, mirèu com avança... De les afraus del Montseny n'ix el sol, victoriós y rialler, y desseguit la montanya santa, la montanya prolífica, tota regada d'or novell. El sol se detura un breu moment sobre les cimes per saludar ab més efusió y solemnitat a la terra que l'aclama agraïda... Enlluhernat jo davant tanta claror, ja l'havia perdut de vista al núvol petit, al núvol de neu; miro, remiro y, després de fixarmhi bé, l'trobo altra volta, ¿sabèu ahon? aletejant entorn la gran magnolia de llum qu'acaba de badarse, aletejant com una papallona festejadora entorn la flor hont se vol parar per gronxarshi. Mirèu, mirèu, no's cansa, s'hi va acostant, ¿s'hi parará? De segur. Mirèu, ja s'hi atansa més... recula un poch... s'hi torna acostar, les caricies són més tendres... s'hi ha parat!..—El sol emprèn sa marxa y'l porta al pit, bondados y satisfet, igual que si hi lluhís una petita margueridoya... Matí d'istiu. Entorn meu, bonichs festivals de flors, perfums vivificants, cançons de rossinyol, una fontana que fila, axiribida, ufanoses madexes d'argent, sol a bell doll.

PERE VERDAGUER, Pbre.

ORACIÓ A MADONA DE LA CANDELERA

*Mare de Deu hivernenca
qui ames los cimals nevats
y ets precursora remota
dels vents desencadenats;*

*Tu, qui'l Deu Nen acarones
y sabs sos anhels quins són,
y pietosa li amostres
los mals y les nafres nostres,
pobres exilats d'eix món;*

*Tu, qui'ls secrets endevines
y les lleys més peregrines,
y dels divinals favors*

*ets àrbitra y tresorera,
Verge pura y encisera
robadora de tants cors!...*

*De mon passat rectifica
ço qu'ofèn tos candis ulls,
y obtènme gracia que pugui
ab nous fets omplir nous fulls*

*del llibre qu'avuy començo
y poso a tos sagrats peus,
Verge de la Candelera
qu'ames la blanca crinera
dels boscos coberts de neu.*

CIPRIÀ MONTSERRAT, Pbre.

PLAUTUS, NOVELA DE JOSEPH CALZADA Y CARBÓ

(Acabament)

—Es cert, es cert... La nostra sanch ha vessat escassa. Sols cent noranta dos dels nostres han mancat. M'innoven que més de sis mil enemichs jauen en el camp. Grossa victòria de la que se'n pot gaudir Atenes quan la sàpiga. Tinch d'enviar un missatger sens perdre temps.—

Milciades girà'ls ulls al entorn cercant qui pogués fer el viatge. Sos esguarts se deturaren en Filipido, el qu'havla arribat d'Esparta'l jorn abans.

—¿Te creus ab forces per anar a Atenes?

—Per arribarhi sí, per anarhi com tu vols, nó. La carn es mortal, Milciades. Però ho intentaré. Si no hi arribo ans de que'l sol tramonti, pots comptar que Marathó ha costat una vida de més.—

Lai, aleshores s'atancà a Milciades.

—Jo acompanyaré a Filipido. Un ò altre hi arribarèm ab vida. Sols te prego una mercè. Honóra les despulles d'aquest home que's digué Plautus. Me plauria endurmen ses cendres, però sé que son esperit reposarà calme si elles romanen en els braços de la patria helena. Era son somni... Fèm que sia realitat.

—Vésten tranquil, Lai. El túmulus de Marathó serà sa sepultura. El farèm tan alt que'ls descendents de la nostra raça'l veuràn sorgir entre les bromes de cent segles. Vésten tranquil y espero que'ns veurèm a Atenes.

—Nó,—respongué Lai.—Si la cursa no fa de mi una nova víctima, quan arribis a Atenes jo m'hauré allunyat. La patria ha esvahit el perill que l'amenaçava y pot viure sossegada. Altres terres opreses demanen mon esforç, altres esperits ombrosos dalexen per un raig de llum. Tinch de seguir l'obra de Plautus, per a que son exemple, ses lliçons, ses obres, sien profitoses y perdurin més enllà dels segles. Grecia està segura de la llança del barbre, mes curèu, oh germans, que'ls vostres coltells no siguin els que l'esfondrin... Nafra causada per mà estranya'ns renovella'l brahó, mes la ferida que vosaltres mateixos pogau fervos comptau qu'es mortal.

—Tes paraules són grans y porten el ressò d'uns llavis que s'han clos a jamay. Siguen elles les que'ns guin en l'avenir.

—Que Palas us sia propicia, Milciades.

—Ella estengui fins a tu son ombra protectora, Lai.—

Y ab una afectuosa abraçada'ls dos homes se separaren. Lai donà ses ordres per a que'ls esclaus retornessin al Pirèu sens perdre temps y besà per darrera vegada'l front d'ivori de Plautus. Dexà ses armes per anar més lleuger y acompanyat de Filipido's llençà en una cursa folla vers Atenes per a innovarla de la batalla de Marathó.

* * *

Al sentdemà, després de la posta del sol, el vaxell de Lai empès per el terral se llençava mar enfora. Dormien els remers en les entranyes de la nau, y en la coberta, Tanis arrupit com de consuetut y Naya que li feya companya, vetllaven.

Helena y Lai enllaçats per les mans contemplaven la costa que s'anava perdent entre la foscor. La lluna s'axecà y ab sa llum se trencà'l silenci que regnava en el vaxell..

—Ah, mon Lai,—féu Helena ab un sospir—m'apar qu'en mig de la joya de tenirte ací, hi trobo a mancar quelcom.

—Hi manca Plautus, ma vida, mes no temis, car son esperit ens seguirà hontsevulla qu'anèm. Ell fou qui'm sostingué en la cursa frenètica qu'ab el míser Filipido començarem a Marathó. Cent vegades el cor afeblí y'ls membres volien refusarse al esforç colossal, mes altres tantes vegades la veu de Plautus sonava dins de mi, tota dolça, suau, com quan anava a finir, diguentme: Al damunt de tot pòshi lo més noble, lo més sant... Y'l brahó'm retornava y Atenes se feya propera. Filipido, mon company, corria d'esma. Sos ulls exien fora de les conques, sa faç s'era tornada moradencia y les venes de son coll se destacaven inflades y tivantes com cordes d'arch. Sagnanta bromera brollava dels llavis mig oberts, però son pàs no s'escursava y seguia mes petjades com el cà fidel segueix les del amo. Y enllà, enllà de Marathó anavem y'ls murs d'Atenes se mostraven en la llunyania curulls de gent qu'esperava les noves de lo ignorat. El paysatge s'era confós en una taca d'un sol color, car les nines s'eren entelades ab una boyra, però a través d'ella veyem com un punt lluminós la fita qu'assenyalava'l terme de nostra cursa. De les cabanyes properes les dones ens encoratjaven ab llurs crits, sense voler saber les noves que duym per a no deturarnos y'l Partenon robust sostenint l'excelsa Palas anava crexent al davant nostre... Com un llu-

nyà murmuri d'ones ohiem el soroll frisós de la multitud impacientada que'ns havia vist avençar com poltros desbocats y mentrestant, la veu misteriosa de Plautus m'animava, talment com si fos un filtre benèfich que's barregés ab tot mon ésser... Ja arribavem... Ja erem a terme... Per les portes obertes exien corrués de gent, ab els rostres blanchs, els llavis contrets, transfigurats per l'emoció de l'incertitut... ¡Ja hi som!... ¡Ja havèm arribat! Dèu mil boques s'obren per a preguntarnos, però cap s'atreveix a començar! ¡Ja hem finit nostre comès! Filipido tomba com un tronch desarrelat, giravolta pel sòl empès per la matexa velocitat de la cursa y de sa gola resseca, ab un glop de sanch que l'occeix n'ixen dos mots: Havèm vençut. Y resta immòvil. Era la darrera víctima de Marathó. ¡Ah, mon Helena, que fàcil es el morir gloriosament quan la volentat es indomable!—

Després d'un curt silenci, afegí:

—Jo vaig poguer passar desapercebut confontme entre la multitud joyosa. Una força misteriosa m'empenyia en avant y ma cursa no termenà en Atenes...

—Acabà en mos braços, Lai,—féu Helena acaronent suau-ment els cabells de son amant y mirantlo fit...—

Entre'l fressejar de les ones y'l dolç rondinar de terral amoxant la vela inflada s'hi amagaren les delícies d'un petó...

La lluna somreya... Els estels se transmetien silenciosos epitalamis...

* * *

—¿Vers hont donèm la proa?—preguntà Tanis, axís que'ls remers, reposats ja, tascaven en llurs banchs.

—En avant, sempre en avant... Que sia nostra estela la que signi per hont hi han passat els cors purs, els esperits nobles... Plautus es nostre guia. Qui vulga enfortirse que'ns seguexi, car nosaltres som els dexebls esdevinguts mestres per a formar nous dexebls... ¿No es cert, Helena?...—

Y la nau, com un gran aucell ab les ales desplegadas, se llençà en avant...

DELS LLIBRES NOUS

La Redempció. Poema de Mossèn Joan Clapés

Preludi

EXPOSICIÓ Y DEDICATORIA

*La Redempció jo canto del món qu'Adam perdia,
y'ls mals que llur semensa punida va sofrir,
el cel y les grandeses excelses de Maria,
el goig dels llins y a Crist qu'al món va redimir.*

*El cor, Jesús, voldria flexible com la cera,
per a cantar l'altíssima virtut de vostra amor,
ab el batech de l'ànima humil que s'atempera
al ritme etern dels àngels, cantant a llur Senyor.*

*Per a cantar, jo l'arpa del gran David voldria
polsar a totes hores, cantant les emocions
del cor, que riu y plora, y's fon, y s'extasia
ab Vós, y vessa l'ànima de cèliques uncions.*

*Mes no la tinch, assumpte tan gran clofa ma testa,
mon cant no té harmonies, ni mon jardí té flors;
al chor hont reso y canto de temps no s'hi fa festa,
qu'es cementir de versos, de música y amors.*

*Un fort impuls donàume de força, Verge pia,
y revifèu mon astre ab vostre alè fecon;
enllumenèu ma pensa, sinó al error cauria,
com pedra esllavissada del cim en el pregon.*

*Vós que teniu el soli al cor de Catalunya,
del Montserrat Madona, d'excelsa morenó',
a dintre'l pit dels homens fèu que ma veu retrunyè,
Patrona de ma Patria, cantant la Redempció.*

*Cantantla y adorantla, com el roméu que arriba
aquí de llunyes terres, y vostra mà,—cantant,—
fervent adora y cerca per la montanya aspriva,
després vostres petjades que'ls torbs no esborraran,*

*Y ho haig de fe'ab la llengua sagrada de ma terra,
excelsa, ennoblidora del poble català.
Oh, fèula ressonanta, germans del pla y la serra;
ella es segell del geni nostrat, que hem de servà'.*

.

FOLKLORE

LA FLOR DEL LLIRI BLAU

Rondalla contada per Teresa Vilagrosa, de 26 anys, minyona de servey, natural d'Almenar (Lleyda).

Una vegada era un pare que tenia tres filles y'ls hi va dir:

—La que trobarà la flor del lliri blau serà la pubilla.—

Totes tres van sortir a buscarla pel rech; primer l'una y després l'altra. La gran y la mitjana no la van trobar y la petita sí.

La més gran, de la rabia que tenia, agafa la petita, la colga en un riu d'arenes y se'n va cap a casa.

A casa seva ja la van trobar a faltar, però no sabien hont era, y deyen: —Potser encara busca la flor del lliri blau.—

En aquell riu, diu que les noyes hi anaven a buscar aygua y un dia hi va anar la germana mitjana y va sentir la gran cantarella:

—Germaneta, germaneta,
m'han colgat al riu d'arenes,
per la flor del lliri, lliri,
per la flor del lliri, lliri,
per la flor del lliri blau,
¡trèume si't plau!—

La noya que, al arribar a casa, diu:

—¡Ay, pare!... Hay anat al riu y hay sentit una gran cantarella.—

Y li va dir lo qu'havia sentit.

La gran que diu:

—¡Tonta, tonta! ¡Vès qu'has d'haver sentit!

—Sí, sí; veniu, pare, y ho sentireu.—

Se n'hi van anar ab la gran y tot, y quan hi van ser van sentir:

—Germaneta, germaneta,
m'has colgat al riu d'arenes,
per la flor del lliri, lliri,
per la flor del lliri, lliri,
per la flor del lliri blau,
¡trèume si't plau!—

La mitjana que diu:

—¿Sents?

—No sento res; es una mania teva.—

Llavors tornen a sentir:

—Pare, pare, lo bon pare,
m'han colgat al riu d'arenas,
per la flor del lliri, lliri,
per la flor del lliri, lliri,
per la flor del lliri blau,
¡treycume si us plau!—

El séu pare va fer cavar allí hont sentien la cantarella y van trobar a la petita qu'encara era viva y a la gran la van fer matar per la seva dolenteria.

ADELAIDA FERRÉ Y GOMIS

EL REY Y'L BOSCATER

Un pobre boscater que se'n tornava a casa ab el ruch carregat de llenya, trobà'l rey qu'anava de passeig per fòra vila.

Y'l rey, veyentlo esparracat, ab aquell ase magre y ab tan misera càrrega, li digué:

—Bon home, si no teniu altre ofici qu'aqueix, ¿còm podèu viure?

—Oh, senyor,—li féu el boscater,—ab aquesta feyna (que Deu n'hi do) atipo'ls de casa, pago deutes antichs y encara poso diners a guany.—

Lo rey se'l mirà tot estranyat y va dirli:

—Menjar bé ò malament ja ho entench; però, pagar deutes y posar diner a rèdit...

—Prou li explicaré, senyor: mantinch als pares que són vellets, y mantinch els fills que's van fent grans.—

J. VALLS

Vilatorta.

* * *

Qui ab oració cura algun mal,
si fa pagàr, fa pecat mortal.

—
Quan el pare dóna al fill tothom riu;
quan el fill ha de donar al pare
tot son morros y mala cara.

—
Una nena de pochs anys, al preguntarli còm se deya, contestà:

«Me dich María del Bon Jesús.
El tinch aquí dintre de mí.
Primer morir que dexàl fugir».

EUGENI FLORÍ, PERE.

REVISTA

Els nostres morts

EL PARE NONELL

En la residència de la Santa Cova, de Manresa, ha mort fa pocs dies el sabi jesuïta Pare Jaume Nonell que tants estudis havia fet de la nostra llengua, coronats ab la confecció d'una Gramàtica Catalana que l'acreditava com eminent filòlech.

Es difícil qu'un gramàtic del nostre temps y de la nostra terra puga desferse de preocupacions y prejudicis al redactar la seva obra, y'l Pare Nonell, com tots els altres, no salvà totalment aquesta dificultat. Així y tot, cal reconèixer en sos estudis un gran conexement de la llengua, una gran cultura literaria y una fonda preparació filològica. Per axò, si no poden pendres els seus dictats com a lleys fixes del nostre llenguatge, mereixen l'atenció dels estudiosos y hauràn de tenir-se en compte quan puga ferse la nostra Gramàtica definitiva.

La mort del Pare Nonell es un dol per Catalunya que ja no podrà comptar ab sa clara intelligència y sos sòlits conexements quan se tracti seriament de codificar la nostra llengua.

Que Deu lo tinga al cel!

FELIP PEDRELL

Acabèm de perdre per sempre aquesta gran figura del nostre renaxement musical y hem d'escusarnos de no haverne dat conexement ab més oportunitat, encara que no sia per culpa nostra.

Com que no voliem limitar-

nos a una senzilla nota tractantse d'un home tan eminent, encarregarem a un gran amic seu y nostre'l tribut que CATALANA li volia retre; però, coincidint ab la vergonyosa vaga de correns, l'article no ha arribat encara a les nostres mans. Si hi arriba, un dia ò altre, l'insertarem en aquestes planes, per fóra de temps que sia, que sempre es hora de parlar dels grans homes.

En sa llarga vida, plena de treball, va formarse una reputació indiscutida, no sols aquí sinó en tot lo món musical, essent per tot respectat y per tothom consultat ab la segurança de trobar en ell consell y guia, fills del estudi y de la experiència tant com del talent del Mestre, condicions universalment reconegudes.

Fou un entusiasta encoratjador dels que comencen y un rigorós crítich dels ja fets. Fou un recercador incansable dels arxius y biblioteques públiques ò particulars. Fou l'exaltador de grans músichs oblidats ò postergats, com el gran Victoria. Y fou el compositor de *L'últim abencerragio*, dels *Pirineus*, de la encara inestrenada *Celestina* y de tantes obres y obretes—cantates, oratoris, simples cançons—que bastarien per sí soles a fer l'anomenada d'un autor.

Com escriptor de coses de música, d'exa un caudal immens utilíssim a la consulta dels estudiosos. En quant a sos articles de crítica al dia, són d'una agressivitat que sols té

escusa en son afany y en ses exigències de perfecció.

Nosaltres no podem fer un estudi ni molt menys una crítica de la seva personalitat; però hem de consignar lo extraordinari d'aquesta personalitat y'l dol que sentim de la seva pèrdua.

Que Deu lo tinga en sa santa gloria.

Llibres

LA REDEMPCIÓ, per Mossèn Joan Clapés.

Ha vingut a la nostra Redacció un llibre excepcional pel fons y per la forma: l'assunto es, com diu el títol, *La Redempció*; la forma, un poema. Dues coses que fan posar serio a qualsevol, y molt més si aquest qualsevol ve obligat a ferne un judici.

Del fons no n'hem de parlar, ja que l'obra es filla d'un sacerdot il·lustradíssim y de més a més se presenta ab totes les llicències de la llei. Ens queda la forma, es a dir la part literaria y poètica del llibre, per dirne alguna cosa.

Los versos de Mossèn Clapés agafen des de la creació del món fins a la seva redempció ab la mort de Jesús. Ab axò, no cal dir si n'hi hà de matèria per fortes descripcions y fins per atrevides volades líriques, per dramàtiques escenes y per magnífiques apoteosis. En sos vint y sis cants hi hà esplay per la ploma més vigorosa y la fantasia més potent, y espanta solament pensar en una empresa com aquesta. Però Mossèn Cla-

pés no s'hi ha espantat y ha envestit son treball ab una fè admirable y una podriem dirne toçuderia sostinguda fins arribar a l'última ratlla, ab sos alexandrins ben mesurats qu'en algun punt semblen sentir la influencia dels d'En Verdaguer. Y'l poema es acabat y estampat, y l'obra de Mossèn Clapés ja es del públich qu'es qui en definitiva ha de jutjarlo.

En aquest punt es quan cal preguntar: ¿y l'autor ha conseguit el seu propòsit? Ens guardarem prou de contestar rodonament.

Aquí, l'autor ha anat evidentment més a la difusió de la seva fè qu'a la conquesta de gloria literaria, y de segur qu'ha comptat per endavant ab lo difícil de dominar la magnitud de l'obra, ab els defalliments y fatigues naturals per escriure cinch mil versos y en la impossibilitat d'atènyer l'alta expressió poètica en los passatges culminants. Per axò, no s'extranyarà si algú li parla de cansanci en la lectura seguida de tants versos de catorze sílabes, ò d'algun tros hont sembla que l'enginy del autor haja fet falla, ò de tal estrofa inexpressiva, ò d'un passatge borrós ò desdibuxat... Los moments més encertats, els de més bon llegir, són els que s'han d'estimar. Y pensar que una obra com aquesta, com diu un autor castellà, *el intentarla sólo es heroísmo*.

Expressèm a Mossèn Clapés la nostra simpatia per l'intent sinó per l'èxit total.

JUST CLARÓS